

VANYOLA KÖZSÉG

Értékmérés – értékleltár

Kivonat a Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmányból
Készítette: Pintér László régész 2006.
Kivonatolta és aktualizálta: Bujdosó Judit főépítész 2017.

1. Vizsgálat

Vanyola község Veszprém megyében, Pápától 15 kilométerre északkeletre fekszik. A településtől a megyeszékhely Veszprém 54 km-re található délre.

A 180 m magasán fekvő település határában Dk-Ény-i irányú, alacsony, a 200 m-t alig elérő, homokos, kavicsos dombhátak húzódnak. A dombok közötti völgyekben folyik a Csikvándi-Bakony-ér és a Czuha-patak vize.

Bakony lábánál fekvő település kellemes táji környezetben található, területe 2043 ha, belterülete 202 ha. A település legnagyobb része szántóföld, de kisebb szőlők, a magasabb fekvésű területeken kisebb erdők is találhatók.

Vanyola község a 8306 sz. Csót-Tét összekötő útról közelíthető meg. Pápa felől érkeve a 8302. sz. mellékútba csatlakozik a fent említett összekötő út.

A 83. számú országos főút Pápánál a 8302. számú mellékúton, Tétnél a 8306. számú összekötő úton át érhető el.

A menettrend szerint közlekedő autóbusszjáratokkal Pápa, Győr, Esztergom és Szombathely irányába lehet utazni. A legközelebbi vasútállomás Nagygyimóton található, ahonnan a Tatabánya – Pápa vasúti mellékvonal ad közlekedési kapcsolatot.

Vanyola szerkezetét tekintve központi belterületből és egyéb belterületi egységekből áll. Egyéb belterülete az Alsószalmavári településrész, ahol a volt TSZ-major mellett alakult ki lakótelep. Pápanyögér településrész a központi belterülethez kapcsolódik.

A Csót-Tét összekötő út adja a község közlekedési tengelyét, melynek belterületi szakaszáról csatlakoznak le a lakó utak.

Az összekötő út belterületi szakasza a Petőfi Sándor utca, Vajda Péter utca nevet viseli. Az út a külterületen északra Lovászpata felé, déli irányba Csót felé biztosít közúti kapcsolatot.

A község belterületén jelenleg mintegy 273 lakóház, illetve számos foghíjtelek található.

Vanyola területén a szépen karbantartott porta, felújított, illetve új lakóépületek mellett előfordulnak erősen leromlott állagú épületek is. A lakóterület beépítés falusias jellegű, ez a beépítési jelleg továbbra is megtartandó.

A községben a népesség a századfordulóig növekedett, azután a 60-as évek elejéig stagnált.

Az ipar fejlődése és vonzása itt is éreztette hatását, mert az 1960-as évektől jelentős volt az elvándorlás, főleg Pápára.

A 60-as évek elejétől a hetvenes évek végéig nagyobb arányú fogyás, népességcsökkenés figyelhető meg. Ennek legfőbb oka a mezőgazdaság nagyfokú gépesítése, ami kevesebb

munkalehetőséget kínált. Így a községből megindult az elvándorlás az ipari települések, főleg Pápa felé. A 80-as években az elvándorlás teljesen lecsökkent, mivel a településen létesített Tsz-i melléküzemágakban sokan találtak munkát. Ez idő tájt a környék népessége helyben, vagy kis utazási távolságra megfelelő munkahelyet talál. A Tsz, és a Pápai Állami Gazdaság saját maga szállítja dolgozóit a munkahelyekre.

A 80-as években létesült mezőgazdasági melléküzemágak népességlekötő szerepet, főleg női munkaerőt biztosítottak a településnek.

Az elvándorlás megszűnéséhez nagyban hozzájárult a közlekedés fejlődése, valamint a városi élet drágulása.

Jelenleg a lakosság szám némiképp csökken, így a település népessége 640 fő körül alakul. A lakosság helyben, vagy kis utazási távolságra talál munkahelyeket.

Vanyola lakosságának jelentős növekedésével hosszabb időtávban sem lehet számolni. A településfejlesztés alapkonceptiója szerint egyébként is a minőségi fejlesztés, a településen lakók életminőségének javítása a cél.

A népesség számának stagnálása ellenére az elmúlt években, évente 1-2 új épületet építettek, alakítottak át. Az új lakóépületeket elsősorban helyi fiatalok és a bevándorlók építették.

A hatályos rendezési tervben új lakótelkek nem kerültek kijelölésre. A községben való letelepedési és építési kedv kiszolgálása érdekében azonban lakóterületi hasznosítású ingatlanok kijelölése szükséges.

A lakóterületek infrastruktúráját tekintve a szennyvízelvezetés és a csapadékvíz elvezetés még megoldásra vár. A belterületi utak szilárd burkolattal való ellátását meg kell oldani. A belterületen található utcák két oldalán árok húzódik, többnyire egy, helyenként mindkét oldalán beton lap burkolatú járda kíséri, melynek felülkezelése szükséges.

Vanyolán műemléki épület a Kossuth Lajos utcában található római katolikus templom, mely barokk stílusban épült 1737-ben, a Pápanyögéren található református templom, mely copf stílusú a XVIII. század végéről, valamint Vajda Péter szülőháza, a róla elnevezett utcában.

Vajda Péter költő Vanyolán született 1808-ban, a magyar reformkor szellemi életének jelentős alakja, polihisztor. Múzeummá alakított szülőházán a tornácos, hosszú gerincű parasztházon 1898-ban emléktáblát helyeztek. Jellegzetes kupolás építmény a községhez tartozó szalmaváron 140 éve épült kriptá, egy helyi földbirtokos és családjának temetkezési helye.

A település területi kapcsolataiban Pápa dominál, mely a térség hagyományos központja. Vanyolán az intézményellátottság megfelelő, a helyi igényeket ki tudja elégíteni. Óvoda, általános iskola helyben megfelelően működik.

Az alapfokú egészségügyi ellátást tekintve megállapítható, hogy az orvosi rendelő állapota megfelelő. A házi orvos és a védőnő is rendszeresen tart rendelőt a községben. Gyermekorvosi szakrendelés legközelebb Pápan érhető el. Gyógyszertár Lovászpatonán található, de helyben is működik fiók gyógyszertár az orvosi rendelőben. Kórház legközelebb Pápan van.

A további alapellátást a kiskereskedelmi egységek és vendéglátó egységek szolgálják (1 PB gázcsere lehetőség, 2 vegyesbolt, 2 italbolt). Posta a községben megfelelően működik. A kulturális igényeket a művelődési ház, és a könyvtár tudja kiszolgálni.

Szálláshely szolgáltatást a településen a falusi turizmus keretein belül lehetne biztosítani, azonban eddig erre nem volt jelentős igény.

Vanyola településnek a turizmus fejlesztésében a térség településeivel összefogva lehet szerepe. Az idegenforgalomhoz kapcsolódó tevékenységek, idegenforgalmi szálláshelyek a településen nem találhatók meg.

Jelentős idegenforgalmat generáló helyi egyedi attrakció lehet azonban a település műemléki épületeinek bemutatása, a Vajda Péter szülőházában lévő emlékszoba népszerűsítése, továbbá a település szőlőhegyén lévő, 200-300 éves pincék felújítása, borturizmusban történő hasznosítása. A régi pincék őrzik a múltat, a szőlőművelés, borkészítés évszázados hagyományait. A pincékhez gyümölcsfákkal körülvett hétvégi házak épültek.

A település környezeti adottságai, a szomszédos idegenforgalmi célterületek, kerékpáros és erdei túraútvonalak alapot biztosíthatnak az idegenforgalomnak, mint fejlesztési lehetőségnek.

A lankás dombok, megművelt földek közt csörgedező vízfolyások, a Czuha patak, és a Bakony-ér vize dúsan zöldellő legelőket táplál. A község erdeiben a bakonyi tájra jellemző minden vad megtalálható.

A település külterületein a művelésre alkalmas földrészeteken mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. Vanyola külterületén a Vanyolai Mezőgazdasági Szövetkezet foglalkozik növénytermesztéssel, valamint az Agro Vanyola Kft. tart növendék marhákat a település közigazgatási területén. Ezen kívül a Pannon-Best Kft. (Bábolna) baromfi telepe is működik a községben.

Vanyolán az ivóvíz hálózat kiépült, a szennyvízcsatorna-hálózat még nem épült ki, a községben a beruházás megvalósítására több elképzelés is született, de realizálódásuk még várat magára. Az összes lakóház elektromos árammal való ellátása megoldott. A vezetékes telefon ellátottság 80%-os, a mobil telefonok vételi lehetősége jó. A településen a földgázhálózat kiépült, a bekötések aránya 13%-os. A kommunális hulladék gyűjtése a belterületen kisedényes megoldással történik. A hulladékot az ATEV Győri Kommunális Szolgáltató Kft. szállítja saját lerakó telepére.

A község történeti áttekintése

Vanyola

Vanyola a Pápa - Lovászpataona útvonalon található. A középkori település helyét a mai falu területén kereshetjük. 1388-ban VANYALA néven említik. Neve ismeretlen származású, szláv eredete nem bizonyítható. A pannonhalmi apátságnak Göncöl érsek által 1222-ben felerészben adományozott Vinula nevű helységet a történészek Vanyolával azonosítják, így ezt vehetjük legkorábbi említésnek. Göncöl érsek valószínűleg a Pok nemzetség tagja, így érthető, hogy 1388-ban, majd 1472-ben is a Pokiak birtokaként szerepel. 1488-ban a városlödi karthauzi barátok birtoka. Mikor 1531-ben a törökök 17 portájukból 8-at felégetnek, a szerzetesek elmenekülnek. 1554-től a veszprémi püspökség kezére kerül. 1557-től rövidebb időközönként néptelen. 1570 és 1592 között behódolt a töröknek. 1593-ban a püspök 600 Ft-ért elzálogosítja. A XVII. sz.-ban kínlódik a magukat végváriaknak nevező harcosoktól. A Bécs felé vonulás és a felszabadító háborúk alatt súlyosan szenved, akkor pusztul el temploma is. A XVII. sz. végén a földesúr igyekszik előmozdítani a lakosság szaporodását.

Agrár község. Legelője kevés és silány. 1750 után a kedvezőbb adózási viszony hatására népességszáma emelkedik.

1698-ban lakosai evangélikusok, kevés a katolikus.
 1751-től katolikus anyaegyház.
 1910-ben a népesség 82 %-a mezőgazdaságból élt.
 1950-ben Vanyolához csatolták a vele majdnem összeépült Pápanyögér kisközséget. Itt született jobbágyszülöktől Vajda Péter költő.

Pápanyögér

A település lakói – legalábbis a XIII. sz.-tól ide telepített kun katonák – királyi szolgálatban a bakonyi erdőispánsághoz tartoztak.

A falu első említésekor, 1332-ben már az ugodi vár birtok többi falujával együtt a Csenigeké.

1435-ben a Garaiak itteni officialisáról és a nyögéri jobbágyok erőszakoskodásáról tudunk.

Népe 1488-ban 7 Ft-ot adózott.

1531-ben 9 portájából csak 5 adózik.

1544-ben már puszta.

1752-ben újratelepített prédiom határát 1735-ben mérték fel.

Egyházas hely volt, 1475-ben egy oklevél plébánosának nevét említi.)

1. Első Katonai Felmérés (1763-1787); 2. Második Katonai Felmérés (1806-1869);
 3. Harmadik Katonai felmérés (1869-1887); 4. 19. századi kataszteri térkép (1857);
 5. Katonai Felmérés (1941); 6. Topográfiai térkép (1971)

1. a) Történeti leírás, régészeti örökség

Vanyola legkorábbi említése Göncöl érsek 1222-ben kiadott oklevelében található, melyben a pannonhalmi apátságnak adományozza felerészben Vinula – Vanyola – nevű falut.

Albeus 1240 körüli összeírásában 7 háznép harangozó szerepel itt. Göncöl érsek valószínűleg a Pok nemzetség tagja; így érthető, hogy 1388-ban, majd 1472-ben is a Pokiak birtokaként szerepel. 1488-ban a városlódi karthauziaké. Az övék 1531-ben is, 17 portájukból 8 a töröktől felégetett. 1554-től a veszprémi püspökségé. A jelek szerint csak rövidebb időközökben néptelen. 1593-ban a püspök 600 Ft-ért elzálogosítja. Temploma és temetője a XVII. sz. végén erősen megrongált állapotban volt.

76/1. BELTERÜLET (271., 272., 179., 180/1., 181., 182., 282., 283/1. hrsz.)

A középkori település helyét a mai falu területén kereshetjük. Erdélyi L. a pannonhalmi apátságnak Göncöl érsek által 1222-ben felerészben adományozott Vinula nevű helységet Vanyolával azonosítja; így ezt vehetjük legkorábbi említésnek. Albeus 1240 körüli összeírásában 7 háznép harangozó szerepel itt. Göncöl érsek valószínűleg a Pok nemzetség tagja; így érthető, hogy 1388-ban, majd 1472-ben is a Pokiak birtokaként szerepel. 1488-ban a városlódi karthauziaké. Az övék 1531-ben is, 17 portájukból 8 a töröktől felégetett. 1554-től a veszprémi püspökségé. A jelek szerint csak rövidebb időközökben néptelen. 1593-ban a püspök 600 Ft-ért elzálogosítja. Temploma és temetője a XVII. sz. végén erősen megrongált állapotban volt.

76/2. GECSEI ÚTRA DŰLŐ I. (090. hrsz.)

A domboldalon 1-1,5 m átmérőjű, kerek, sötétszínű foltokat figyeltek meg, ezekből néhány középsőbronzkori, mészbetétes díszű cserepet, és egy kelta tál peremtöredékét gyűjtötték be a régészek.

76/3. FELSŐSZALMAVÁR I. (094/3. hrsz.)

A homokos talajú dombon elszórtan őskori, későbronzkori, vastag falú, simított és széles szalagfülű, lécdíszű cserepeket és néhány római kori edény töredéket találtak. (1967.)

76/4. GECSEI ÚTRA DŰLŐ II. (090. hrsz.)

A homokos, löszös domboldalon kevés égett földet, egy-két téglát tartalmazó foltokban Árpád-kori és későközépkori cserepeket találtak. (1967.)

A kisebb falura utaló lelőhelyet nem tudtuk okleveles adatokkal egyeztetni. Figyelemre méltó azonban, hogy a közeli Vicse-pusztát (Lovászpátóna határában) a XVIII sz.-ban Udvarnokpuszta néven említik. Ez az elnevezés Árpád-kori falura enged következtetni. Ez az Udvarnok nevű falu talán lelőhellyel azonosítható.

76/5. FELSŐSZALMAVÁR II. (094/1. hrsz.)

A homokos, löszös domboldalon állítólag épületmaradványokat hozott felszínre az eke. Terepbejárásunkkor csak néhány jellegtelen őskori cserepet találtak.

76/6. FELSŐSZALMAVÁR (096/1., 092., 098/4., 098/3. hrsz.)

A homokos talajú, enyhe lejtőjű domboldalon két helyen kövekből, tegulákból állófoltot figyeltünk meg, és néhány római kori cserepet gyűjtöttek. Talán ehhez a lelőhelyhez kapcsolható a Rég. kat. bejegyzése, amely szerint a majorhoz közel eső részen téglákat, alapfalakat találtak.

76/7. FELSŐSZALMAVÁR IV. (098/1. hrsz.)

A teraszos domb oldalában egy 20-25 m átmérőjű és kb. 80-100 cm magas halmot láttak a terepbejárást végző régészek.

76/8. HOSSZÚFÖLDEK (069/5. hrsz.)

A fekete homokos, löszös talajú domb végén egy pattintott pengét és kevés jellegtelen őskori cserepet találtak.

76/9. KÚTI-DŰLŐ (069/14. hrsz.)

A domboldalon szétszórtan tegulákat, köztük kevés jellegtelen római kori cserepet találtunk. Kopott mázas, galléros peremű tál- és fazéktöredékeket gyűjtöttek a terepbejárás során.

76/10. HELYRÉTI-DŰLŐ I. (086/2a., 086/2b. hrsz.)

Az ártérből 1- 2 m magasra kiemelkedő, enyhén kavicsos talaj ú homokterazon levágott peremű, kannelurákkal díszített későbronzkori cserepeket találtak.

76/11. HELYRÉTI-DŰLŐ II. (086/2a. hrsz.)

A nagy kiterjedésű, kavicsos homokdombon ÉNy-DK-i irányú sorba rendeződve három halom áll. A 15-20 m átmérőjű, 1,5-2 m magas 1. és 3. sz. halmot a folyamatos szántással erősen megrongálták. A 2. sz. – talán természetes – halom 40-50 m átmérőjű, magassága közel 15m. Az 1. sz. halomból a századfordulón egy fazekat ástak ki. Mindhárom tetején koravaskori cserepeket találtunk, grafitozott sávokkal, fényezett felülettel, kihajló peremmel. Törökhalom néven talán ezt a lelőhelyet említi Rómer F.

76/12. FELSŐSZALMAVÁR (0100. hrsz.)

A durva, nagy kavicsokkal teleszórt domboldalon szétszórtan heverő későközépkori cserepeket, továbbá egy-két jellegtelen őskori cserepet találtak.

A legkorábban a XV. sz.-ra datálható kerámiaanyag, az 1439-es okleveles adat, és az a körülmény, hogy a település további meglétéről adatunk nincs, rövid ideig fennálló kisebb falucskára utal. A falu előzményének a Lovászpata ide közeleső határrészében talált és Gárdonnyal azonosított Árpád-kori települést tekinthetjük. XVII. sz. végi, pusztára vonatkozó írásos adatokon kívül Nyögér határáról 1735-ben készült térkép K-i részén "Szalmavár" felirat utal az elpusztult helység határának fekvésére.

76/13. GÁRDON (0156/2., 0155/5. hrsz.)

Ujlaki J. bakonyszücsi plébános közlése szerint 1870-ben, amikor a régi pascumot felszántották, a plébániai részen egy egyenes vaskardot találtak. Ugyanitt több "harci domb", vagyis halom volt látható.

76/14. PÁPANYÖGÉR-KERTEKALJA (388., 387., 386. hrsz.)

A falu DNy-t és ÉNy-i végén gyűjtött néhány középkori cserép az egykori – a maival azonos fekvésű – Nyögér helység szélét jelzi. A település lakói – legalábbis a XIII. sz.-tól ide telepített kun katonák királyi szolgálatban a bakonyi erdőispánsághoz tartoztak. A falu első említésekor, 1332-ben, már az ugodai várbirtok többi falujával együtt a Csenigeké. 1435-ben pedig a Garaiak itteni официálisáról és a nyögéri jobbágyok erőszakoskodásáról tudunk. Népe 1488-ban 7 Ft-ot adózott, 1531-ben 9 portájából csak 5 adózik, 1544-ben már pusztá. Az 1752-ben újratelepített prédiium határát 1735-ben mérték fel.

Kk. Egyházas hely volt, 1475-ben egy oklevél plébánosának nevét említi.

76/15. KISVANY OLA I. (0181/4., 0181/5., 0181/6., 0181/7., 0181/8. hrsz.)

A két patak közötti dombon fekvő habarcsos kövek és tegulák kéthárom római kőépületre utalnak. Közöttük kevés perem- és hornyolt oldalú töredéket találtak. A helybeliek a felszínen korábban megfigyelt telepjelenségek alapján gondoltak arra, hogy a régi falu ezen a helyen volt. Némi támpontot ad ehhez, hogy 1560-ban "Pusztá Vaniola alias Kis Vaniola" nevű birtokot említenek.

76/16. KISVANYOLA II. (0181/6., 0181/7., 0181/8., 0181/9.)

A domb K-i lejtőjén kevés későbronzkori cserepet találtak. Állítólag a gyümölcsös létesítésekor is kerültek itt elő leletek.

76/17. NYUGATI KATOR (0158/5. hrsz.)

Vajda J. földjén, 1903 előtt melléklet nélküli csontvázakat találtak

76/18. MOCSOLYA (0187/3. hrsz.)

Az alacsony, homokos talajú teraszon kevés őskori cserép került elő.

1. b) Természet, táj tájhasználat

A 180 m magasán fekvő település határában DK-ÉNy-i irányú, alacsony, a 200 m-t alig elérő, homokos, kavicsos dombhátak húzódtak. A dombok közti völgyekben folyik a Patonai-patak és a Cuha-árok vize. A határ legnagyobb része szántóföld, de kisebb szőlők és erdők is vannak.

1. c) Településkép és utcaképek

A mai község többutcás falu. A foghíjtelkek igen ritkák. Utcaképe a mai dunántúli falusi utcaképnek megfelelő, túlnyomórészt az utcafrontra épített, földszintes családi házakból áll össze.

1. d) Településszerkezet és területhasználat

Többutcás falu, központtal. A falu központjában park található, a templom kiszélesedő utcáriszen áll. Belterületét túlnyomórész lakó-, külterületét mezőgazdasági célra hasznosítják.

1. e) Településkarakter

A település falusias jellegű.

1. f) Védettségek

A település közigazgatási területén kiemelt régészeti védettséget élvező lelőhely nincs, de megjegyzendő, hogy a nyilvántartott régészeti lelőhelyek a 2001. évi LIV tv. 11. §-a által meghatározott általános törvényi oltalommal bírnak.

A műemlékek illetve a helyi védelemre javasolt épületek

Műemléki védettség:

Római katolikus templom Kossuth L. u. hrsz: 272.

Vajda Péter szülőháza Vajda P. u. 44. hrsz: 38/1.

Református templom Széchenyi I. u. hrsz: 408.

Helyi védettségre javasolt épületek:

• Lakóház	Petőfi u. 23.	hrsz: 303.
• Gazdasági épület	Petőfi u. 23.	hrsz: 303.
• Lakóház	Vajda P. u. 4.	hrsz: 77/3.
• Paplak	Vajda P. u. 4.	hrsz: 77/3.
• Református templom	Vajda P. u. 4.	hrsz: 77/3.
• Plébániaház	Kossuth L. u. 10.	hrsz: 179.

Területi védettség:

A műemlékek környezetében kijelöltük a műemléki környezetet. Ezen ingatlanokon az épület megjelenésének, kerítéseknek harmonikusan kell igazodnia a műemlék épülethez és egymáshoz is.

Ezen területek az alábbiak:

- Római katolikus templom, és a szomszédos ingatlanok
- Vajda Péter szülőháza, és a szomszédos ingatlanok
- Református templom, és a szomszédos ingatlanok

1. g) Az örökségi értékek elemzése

A Patonai-patak és a Cuha-árok mentén sűrűsödnek a lelőhelyek, ami természetes hisz a megtelepedés alapfeltétele a víz közelsége. Így – túl az 1. a) pontban felsorolt régészeti lelőhelyeken – a teljes partszakasz régészeti érdekű területnek tekinthető. Az itt végzett földmunkáknál fokozott eshetősége van régészeti emlékek előkerülésének a nyilvántartott lelőhelyeken kívül is.

Műemléki védetség:

- **Római katolikus templom, Kossuth L. u. hrsz.: 272.**

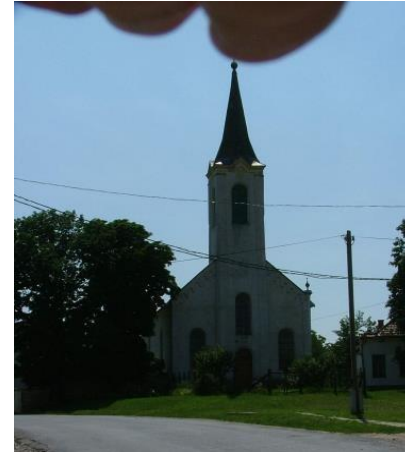
A római katolikus templom 1737-ben épült barokk stílusban, kétboltszakaszos hajóval, homlokzati toronnyal, és félköríves záródású szentéllyel. Bűnbánó Magdolna tiszteletére szentelték. Később többször átalakították. Egy ideig a protestánsoké volt, de Padányi Bíró Márton visszavette, és megnagyobbította. 1885-ben eklektikus stílusban építették át. Tornya a főhomlokzatból kissé kiemelkedik, homlokzatát falsávok tagolják. Bejárata felett kissé szegmensívű, szalagkeretes ablak. Homlokzatát egy erős kiülésű párkányzat, és a harangtorony alatti vakolatpárkány három részre osztja. Középső mezőjében egy négyszögletes formájú, szalagkeretes, szalugáteres ablak. A harangtorony oldalain szegmensívű, szalagkeretes, szalugáteres ablakok. A toronysisak alatti vakolatpárkány félkör ívben követi az óra helyének vonalát. Toronysisakja gúla alakú, palaborítású, tetején latin kereszt. A templom alacsony dombon épült, terméskő talapzatra támaszkodó vaskerítés veszi körül. Előtte fészület Korpusszal.

Kossuth L. u. hrsz.: 272.

Vajda P. u. 44. hrsz.: 38/1.

Széchenyi utca hrsz.: 408.

Helyi védetségre javasolt épületek:

- **Lakóház, Petőfi u. 23. hrsz.: 303.**

Téglából épült lakóház. Falazata vakolt, fehérre meszelt. Falazatának lábazata terméskővel vagy téglával kirakott. Alaprajzát tekintve egysoros, háromosztatú (szoba, konyha, kamra), egy központi bejárattal, és közvetlenül a hátsó oromfalhoz épített gazdasági épületekkel. A födém szerkezet feltehetően a falra fektetett gerendákra támaszkodik. Tetőszerkezete valószínűleg

szelemenés. Tetőformája elől kontyos tető, hátul nyeregtető. Héjazata tetőcserép. Utcafrontján öt falba mélyített modern ablak. Udvarra néző oldalfala előtt mellvéd nélküli tornác, melynek négyszögletes keresztmetszetű pillérsorát egyenes gerendázat zárja le. A hátsó épület tetőzetét egy széles eresszel meghosszabbították, tornácát feltehetően beépítették (tört tornác). Az épület előtt keskeny előkert, mely a régebbi hagyományokat őrző előkertes utcaképre utal. Ilyenkor az utcaképet nem annyira az épületek, mint inkább a kerítések, a növényzet határozza meg. Előtte téglalapítesű falazatra támaszkodó vaskerítés. Kapuját két téglalapítesű, négyszögletes keresztmetszetű oszlop veszi körül. Utcaképe utcavonalas beépítésű.

- **Gazdasági épület, Petőfi u. 23. hrsz: 303.**

A nyári konyha vagy gazdasági épület helyén újonnan épített vagy átalakított, téglából épült lakóház. Falazata vakolt, fehérre meszelt. Tetőformája nyeregtető, héjazata tetőcserép. Alaprajzát tekintve kétsoros, egy központi bejáratú rendelkező épület. Utcafrontján két vakolatdíszes modern ablak, és egy vakolatdíszes modern ajtó. Vakolatdíszei felül ívelt formájúak, sárgás színűre festettek. Oromzata téglalapítesű, dísztelen, formája barokk jellegű homlokzatot imitál. Egyetlen dísz a vakolatdíszes, nagyméretű, kerek szellőzőnyílás. Az épület két másik épülettel egy telken, a telek bal oldalán helyezkedik el. Az utcakép utcavonalas beépítésű.

- **Lakóház, Vajda P. u. 4. hrsz: 77/3.**

Feltehetően téglából épült lakóház. Falazata vakolt, fehérre meszelt. Alaprajzát tekintve egysoros hosszúház, külön bejáratú helyiségekkel. A födém szerkezet feltehetően a falra fektetett gerendákra támaszkodik. Tetőszerkezete valószínűleg szelemenés. Héjazata tetőcserép, rajta padláslyuk. Udvarra néző oldalán két ablak és két ajtó. Ablakai kapcsolat gerébtokosak, két nyílászárnyasak. Udvarra néző oldalfala előtt mellvéd nélküli tornác, melynek négyszögletes keresztmetszetű pillérsorát szegmentíves árkádsor zárja le. Az utcakép feltehetően utcavonalas beépítésű.

- **Paplak, Vajda P. u. 4. hrsz: 77/3.**

A református templom szomszédságában lévő paplak téglából épült. Falazata vakolt, fehérre meszelt. Falazatának lábazata világos szürkére festett. Alaprajzát tekintve egysoros, háromosztatú, egy központi bejárattal. A födém szerkezet feltehetően a falra fektetett gerendákra támaszkodik. Tetőszerkezete valószínűleg szelemenes. Tetőformája nyeregtető, héjazata tetőcserép.

Utcafrontján öt falba mélyített modern ablak. Ablakai alatt összefüggő vakolatpárkány. Ablakai felett íves formájú, erős kiülésű, vakolt szemöldökpárkány. Vakolatdíszei fehérre festettek. Oromzata téglalapítvány, háromszög alakú, dísztelen. Egyetlen dísz a macskalépcsős, farkasfogas kontúrkiképzés. Kapuját téglalapítvány, magas falazat határolja, mely egyik oldalon a homlokzattal egybeépített. Kapuja előtt két fokos lépcső. Az utcakép laza sorházas beépítésű, vagyis az épületek hossziránya megegyezik az utcával, széles frontjukkal fordulnak kifelé, a járdáig nyúlóan, de rövid oldalukkal nem érintkeznek.

- **Református templom , Vajda P. u. 4. hrsz: 77/3.**

A református templom a 18. század végén épült, copf stílusban. Egy hajós, homlokzati toronnyal és egyenes záródású szentéllyel. Homlokzatát és hajójának oldalát vakolt falsávok tagolják. Szegmensívű bejárata felett és szentélyének két oldalán szegmensívű ablak. A harangtorony mind a négy oldalán íves formájú ablak. Tornyának mind a négy oldalán íves formájú ablaknyílás, felette íves formájú vakolt párkányzat. A toronysisak alatti vakolatpárkány sárgára festett, és háromszög alakban követi az óra helyének vonalát. Toronysisakja gúla alakú, bádorgorítású, tetején gömb, rajta csillag. Szentélyének két oldalán talponton álló csúcsdísz. A templom előtt elkerített park.

- **Plébániaház, Kossuth L. u. 10. hrsz: 179.**

Téglából épült lakóház. Falazata vakolt, sárgás színezésű. Falazatának lábazata szürkére festett, rajta három szellőzőnyílás. Alaprajzát tekintve egysoros, háromosztatú (szoba, konyha, kamra) épület, egy központi bejárattal, vagy „L” alakú, ún. hajlított ház, két-három utcavonalra épített szobával, konyhával, kamrával, gazdasági épületekkel. A födém szerkezet feltehetően a falra fektetett gerendákra támaszkodik. Tetőszerkezete valószínűleg szelemenes.

Tetőformája a bejárat felől nyeregtető, hátul kontyos tető. Héjazata tetőcserép, rajta két padláslyuk. Utcafrontján öt ablak. Ablakai kapcsolt gerébtokosak, többretegűek, két nyílászárnyasak. Utcai homlokzata keretes rendszerű, vakolatdíszes. Vakolatdíszei sárgára festettek. Kapuját téglalapítvány, magas falazat határolja, mely egyik oldalon a homlokzattal egybeépített. Az utcakép laza sorházas beépítésű, vagyis az épületek

hossziránya megegyezik az utcával, széles frontjukkal fordulnak kifelé, a járdáig nyúlóan, de rövid oldalukkal nem érintkeznek.

Petőfi u. 23. hrsz.: 303.

Petőfi u. 23. hrsz.: 303.

Vajda P. u. 4. hrsz.: 77/3.

Vajda P. u. 4. hrsz.: 77/3.

Kossuth L. u. 10. hrsz.: 179

Vajda P. u. 4. hrsz.:77/3

Vadgesztenyefa az evangélikus templom mellett

Összefoglaló listák:

Sorszám	Véd. kat.	Cím	Hrsz.	Megnevezés
1	M 5106	Kossuth L. u.	Hrsz: 272.	Római katolikus templom
		Műemléki környezet: 271. út, 179, 180/1, 180/2, 181, 182, 183, 280/1, 280/2, 280/3, 280/4, 280/5, 281/1, 281/3, 282, 283/1, 283/2, 283/3.		
2	M 5108	Vajda P. u. 44.	Hrsz: 38/1.	Vajda Péter szülőháza
		Műemléki környezet: 37/1, 37/2, 37/3, 38/2, 44, 79. út, 163, 164.		
3	M 5107	Széchenyi I. u	Hrsz: 408.	Református templom
		Műemléki környezet: 409. út, 392/2, 393, 394, 395, 396, 423/1, 424, 425, 426/1, 426/2, 427.		
4	H1	Petőfi u. 23.	Hrsz: 303.	Lakóház
5	H1	Petőfi u. 23.	Hrsz: 303.	Gazdasági épület
6	H1	Vajda Péter u. 4.	Hrsz: 77/3.	Lakóház
7	H1	Vajda Péter u. 4.	Hrsz: 77/3.	Paplak
8	H1	Vajda Péter u. 4.	Hrsz: 77/3.	Református templom
9	H1	Kossuth L. u. 179.	Hrsz: 179.	Plébániaház

M -Műemléki védelem **H1** - Helyi védelem

Régészeti lelőhelyek

- 76/1. BELTERÜLET
- 76/2. GECSEI ÚTRA DŰLŐ 1.
- 76/3. FELSŐSZALMAVÁR 1.
- 76/4. GECSEI ÚTRA DŰLŐ II.
- 76/5. FELSŐSZALMAVÁR II.
- 76/6. FELSŐSZALMAVÁR
- 76/7. FELSŐSZALMAVÁR IV.
- 76/8. HOSSZÚFÖLDEK
- 76/9. KÚTI-DŰLŐ
- 76/10. HELYRÉTI-DŰLŐ 1.
- 76/11. HELYRÉTI-DŰLŐ II.

- 76/12. FELSŐSZALMAVÁR
- 76/13. GÁRDON
- 76/14. PÁPANYÓGÉR-KERTEKALJA
- 76/15. KISVANY OLA I.
- 76/16. KISV ANYOLA II.
- 76/17. NYUGATI KATOR
- 76/18. MOCSOLYA

Helyi jelentőségű védett természeti érték

- 1.) Az evangélikus templom északkeleti homlokzatánál lévő vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*).

Egyedi tájérték

- 1.) Feszület a Csót felé vezető közút mentén
- 2.) Feszület a pápanyógéri a templom kertjében
- 3.) Feszület Pápanyógeren, a közút mentén
- 4.) Feszület a Pápanyógerért Vanyolával összekötő közút mentén
- 5.) Idős vadgesztenyék (*Aesculus hippocastanum*) az evangélikus templom északkeleti homlokzatánál
- 6.) Hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*) a polgármesteri hivatal hátsókertjében
- 7.) Gólyafészek a Vajda Péter utcában (az evangélikus templom közelében)
- 8.) Vajda Péter szobor az általános iskola előkertjében
- 9.) I. és II. világháborús emléktábla a római katolikus templom délkeleti homlokzatán
- 10.) Feszület a római katolikus templom északnyugati homlokzata előtt
- 11.) Kút a Vajda Péter és a Kossuth Lajos utca kereszteződésében
- 12.) Vajda Péter emlékház és emléktábla
- 13.) Hegyi juhar (*Acerpseudoplatanus*) a Vajda Péter utcában
- 14.) Értékes XIX. századi terméskő sírkeresztek és síremlékek a temetőben
- 15.) Három feszület a temetőben
- 16.) Idős puszpángók (*Buxus sempervirens*) a temetőben
- 17.) XIX. századi kriptá Szalmaváron